

Čtení ze Staré smlouvy:

„Běda mi pro mou těžkou ránu, jsem proboden, raněn. Řekl jsem: Je to nemoc, kterou musím snášet. Můj stan je zpusťošen a všechna má stanová lana zpřetrhána. Moji synové ode mne odešli, nejsou tu. Není tu nikdo, kdo by ještě postavil můj stan a napjal mé stanové houně. **Pastýři jsou tupí, nedotazují se Hospodina. Nejsou prozíraví, všechna jejich stáda jsou rozprášena.** (Jeremjášovo prorocství 10:19-24)

Čtení z evangelia:

„Svým učedníkům řekl: „Byl jeden bohatý člověk a ten měl správce, kterého obvinili, že špatně hospodaří s jeho majetkem. Zavolal ho a řekl mu: ‚Čeho ses to dopustil? Slož účty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem.‘ Správce si řekl: ‚Co budu dělat, když mne můj pán zbavuje správcovství? Na práci nejsem, žebrat se stydím. Vím, co udělám, aby mne někde přijali do domu, až budu zbaven správcovství!‘ Zavolal si dlužníky svého pána jednoho po druhém a řekl prvnímu: ‚Kolik jsi dlužen mému pánovi?‘ On řekl: ‚Sto věder oleje.‘ Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; rychle sedni a napiš nový na padesát.‘ Pak řekl druhému: ‚A kolik jsi dlužen ty?‘ Odpověděl: ‚Sto měr obilí.‘ Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; napiš osmdesát.‘ Pán pochválil toho nepoctivého správce, že jednal prozíravě. **Vždyť synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla.** Já vám pravím: I nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele; až majetek pomine, budete přijati do věčných příbytků.“ (Lukášovo evangelium 16:1-15)¹

Moji pacienti mi vyprávějí příběhy. A dost často je v nich majetek. Jak to bolí, když vidí špatné hospodaření svých potomků a jejich partnerů... Nemoc a bolest zbavuje lidi přímého vlivu na vývoj věcí. Mohl bych vyprávět, ale pomlčím. Ostatně to tak dělám i s těmi pacienty v rozhovoru. K tomu nemám a nechci nic říkat.

Ale nemusíte prožívat právě tohle. Přečtete-li si dnešní noviny, najdete zaručeně nějakou zprávu o zpronevěře. Ať domnělé či skutečně prokázané zpronevěře majetku a peněz. Peníze a majetek, budme bez iluzí, si o to říkají. Ježíšovo trojí hodnocení (16:9, 11 a 13) je nahořklé a poměrně tvrdé. Penězům i nemovitostem říká „mamon nepravosti“²

Hned bychom majetek bránili. „Není tak zlý, vždyť se s ním dá udělat mnoho dobrých věcí! Řekněte, kdybyste neměli peníze, tak...“ Pojdme si to říci s Ježíšem jinak. Ten detail je důležitý: „Mamon nepravosti, ten majetek a peníze - jsou zlé a ne jinak. Ale - dá se s ním udělat mnoho dobrého.“ A povězme si hned příklady. Pokud penězi a vlastnictvím hmotných věcí člověk žije, majetek jej dělá zanedlouho závislým. A na druhou stranu, jak krásné věci můžete udělat, když jsou prostředky.

Ježíš asi taky četl pravidelně nějaké noviny a poslouchal zprávy. A tam byla soudnička o muži, který špatně hospodařil. Když Ježíš četl a poslouchal příběh, hned mu u toho naskakovaly dovětky. Tak převyprávěl příběh nebo alespoň jeho část. Ten příběh měl v sobě vtip a snad i poučení. A hlavně, je dost pravděpodobné, že jej slyšíme úplně jinak, když posloucháme moderníma, evropskýma ušima.

Byl jakýsi majitel a správce jeho majetku. Správce špatně hospodařil. Majitel jej ale nepropustil hned a nezapečetil kancelář (první zajímavost). Správce, když viděl, že má namále, udělal svému pánu ještě solidní zárez. Nechal odepsat z pohledávek svého pána ve prospěch dodavatelů oleje a obilí slušnou částku. Tuhle padesát procent a tam dvacet (druhá zajímavost). Dlužníci sami upravili dlužní úpisy. Oni nekradli, jen zkrátily své dluhy! Říká se tomu *odklonit* nebo *přesměrovat*. Tyhle úpravy správce nechal udělat ve prospěch lidí, kteří se mu mohli odvděčit, až bude bez práce. Tak to čteme dnes.

¹ „Kdo je věrný v nejmenší věci, je věrný také ve velké; kdo je v nejmenší věci nepoctivý, je nepoctivý i ve velké. Jestliže jste nespravovali věrně ani nespravedlivý majetek, kdo vám svěří to pravé bohatství? Jestliže jste nebyli věrní v tom, co vám nepatří, kdo vám dá, co vám právem patří? Žádný sluha nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět, a druhého milovat, k jednomu se přidá, a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.“ Toto vše slyšeli farizeové, kteří měli rádi peníze, a posmívali se mu. Řekl jim: „Vy před lidmi vystupujete jako spravedliví, ale Bůh zná vaše srdce: neboť co lidé cení vysoko, je před Bohem ohavnost.“

² Mamon, aramejské slovo (Lukáš jej nechal v lidově srozumitelné verzi, která zůstala až dodnes) a má řecký přívlastek *adikias*, což známe ze slov *adiktologie* - nauka o závislostech a místo jejich léčby.

Je ale ještě jeden způsob, jakým tento text můžeme chápat. Předkládají jej židovští komentátoři evangelií,³ kteří říkají, že nepoctivý správce začal ve chvíli, kdy se dozvěděl o svém odvolání, mazat úroky. Ty u židovských dluhů neměly co dělat.⁴ Ovšemže před tím správce úroky sám vyměřil a vyžadoval! Teď se tvářil zbožně a dal by i na modlení. A proto dával hospodaření podle pravidel majitele statku do formálního pořádku. Dělal ovšem jen to, co mu mohlo pomoci, když bude propuštěn z práce.

A pak, podle stejných vykladačů, ten Pán, který tento krok uplácení ocenil jako prozíravý (16:8), nebyl onen majitel, bohatý muž (třetí zajímavost). Ale byl to někdo, do zastupoval autoritu vyšší. Jakýsi soudce, který měl bdít nad Božími zákony. A ať to byl kdokoli, ocenil v tom krátkém příspěvku prozíravost nepoctivého správce. Mimo tento přejatý a zkrácený příběh Ježíš závěrem ještě také vyzdvihl věrnost a varoval ty, kteří si myslí, že mohou stíhat obojí: Boha - tedy lidi - i majetek. Tak postupně alespoň něco:

1. Prozíravost

Pán Ježíš pak příběh končí slovy: „**Neboť synové tohoto věku jsou vůči svému pokolení rozumnější (prozíravější) než synové světla.**“ (16:8) Ježíš ocenil mazanost, skoro se rozum vzpírá říkat: „prozíravost zloděje“ a dost možná v tuto chvíli ocenil i bohatého majitele, že na celou podivnou transakci prozíravě přišel a velkoryse ji zvládl. A tato prozíravost Ježíšovi u těch, kteří jdou za ním a kteří jej poslouchají, dokonce u duchovní elity národa, jak se říkalo u „u synů světla“ chyběla. Pravděpodobně mu chyběla i u tehdejšího Izraele, zvláště u těch zbožných.⁵ A chyběla by mu i dnes a u nás?

Tady je místo pro připomenutí toho textu z Jeremjáše, kde jsou neprozíraví dokonce i pastýři, jsou tupí a nevnímají nebezpečí pohromy babylónského zajetí. Nedotazují se Hospodina a nehledají východiska. To je tragická souvislost! Neprozíravého vedení máme dost a dost - od církve až po stát!⁶

A teď konečně: Můžeme si položit otázku, jak jsme na tom? ⁷ Co pro nás představuje majetek? Co s námi dělá nedostatek prostředků? A jak se k tomu extra pomíjivému a špinavému světu mamonu stavíme? S rozšířenými očima touhou a chtivostí či s prozíravostí? Neleží náhodou ladem naše pozemky? Využili jsme všech možností pro získání finančních prostředků? Nechali jsme si poradit od národohospodářů? Využili jsme všech možností podpory ze soukromých i státních zdrojů, která se nám nabízela?

Ale i osobně: Jak si umíme říci o peníze, které nám patří za práci?! Nežebráme jen? Jak vykazujeme hospodaření, jak si hlídáme smlouvy a jak dovedeme přijímat, platit daně či vyžadovat platby? Anebo se necháme okrádat a nejsme schopni spočítat, kolik nám správně náleží? A jak se toho pak domáháme? Se vztekem, který zúží zorničky a nešetří tvrdými slovy?! A nebo s důstojností, která laskavě spočítá cenu své práce a bez omlouvání ji vysadí. Čím více o tom budu mluvit, tím dříve budete chtít, abych skončil.

Je to únavný a nepříjemný svět, ve kterém je hodně lidí, kteří neodhadnou hodnotu své práce. Vše pro ně určuje trh - tak můžu si říct, všichni s i říkají, tak i já si řeknu - bez prozíravosti, že mou vyhna-

³ Viz: Jewish Annotated New Testament, Ed. Amy-Jill Levine, Marc Zvi Brettler, Oxford University Press 2011, p. 134

⁴ Viz: Exodus 22:24n, Leviticus 25:36-37, Deuteronomium 23:19, Žalm 15:5

⁵ Synové světla byli eseji, alespoň si tak říkali

⁶ Ještě chvíli vydržte práci s textem: Všimněme si, prosím, jaká je souvislost našeho textu: Před ním je příběh marnotratných synů, jeden prožral majetek s děvkami a druhý v úzkostném spoření zhořknul a škludlil i sám na sobě. Ani kůzle a ani telátko si s přáteli nedal, aby se poveseil. Ani jeden neuměl využívat majetek, oba na něm byli závislí a oba dva mamon ničil (15:11-32). Nejednali prozíravě! A po tom našem textu jsou zmíněni farizeové, kteří měli rádi peníze (16:14) a chvíli nato také příběh o Lazarovi a boháčovi. Příběh o slepotě k lidským hodnotám a zaslepenosti majetkem a životní úrovní (16:19-31). Zkrátka, o nedostatku prozíravosti. Ježíšova řeč má tedy nezanedbatelnou souvislost.

⁷ Ještě jednou z knihy Přísloví 10:2-5: „**Ničemně získané poklady neprospějí, ale spravedlnost vysvobodí od smrti. Hospodin nenechá hladovět spravedlivého, ale maří choutky ničemů. Nedbalá ruka způsobuje chudobu, avšak ruka pilných získává bohatství. Rozumný syn v létě sklízí, ale syn, který zaspí žeň, jedná hanebně.**“

nou cenu platí člověk, kterého mohu potřebovat. Na druhé straně potkávám křesťany, kteří se chorobně se podceňují s přesvědčením, že si přece nemůžou říct plnou cenu. Také máme dost posedlíků halířem, co platí faktury až po druhé upomínce a to v původní ceně! A náš svět je plný také nenávisných lichvářů a bezstarostných rozhazovačů. Obávám se, že moc hospodařit s mamonem nepravosti neumíme.⁸

Vzpomínám na léčebnu, kde jsem sloužil jako předseda správní rady. Olivova dětská léčebna, kterou Alois Oliva postavil pro chudé děti. Vychovatelna s lesy a loukami. V mé době léčebna pro respirační dětské choroby a dětskou obezitu. Sháněli jsme hlavního kuchaře, bylo to v novinách a na všech serverech s inzeráty. Řediteli tehdy zavolal muž, který nic moc nevysvětloval, ale do telefonu prohlásil: „Zítra budu v Praze, musíme se vidět.“ Přijel starší snědý pán v košili s manžetovými knoflíky, na stůl položil rozinky, které jsem ještě nikdy neviděl, karamel, který je nikdy nechutnal a datle, jaké jsem neznal a řekl: „Potřebuji u vás pracovat. Vy mně tu potřebujete!“ Kuchař z české ambasády v jedné arabské zemi. Starší muž, stavěl si poblíž Prahy dům na stáří a potřeboval při tom něco dělat. „Peníze? Ale jděte, mne byste nezaplatili!“ V pondělí byl v kuchyni. A to první, co se za něj udělalo, byl generální úklid. Za čtrnáct dní byla konference, tak udělal raut, jaký jsme ještě neviděli. A za stejné ceny, jako před tím, ale ta kvalita! Byl to prozíravý muž...

Co je tedy prozíravé? Ježíš říká: „**Učiňte si přátele z mamonu nepravosti, aby vás, až pomine, přijali do věčných stanů.**“ (16:9) Nikoli přátelit se s mamonem. Ale: I nespravedlivým, krizovým, návykovým mamonem se dají získat přátelé. Jak? Můžete prozíravě investovat do lidí, můžete vložit do jejich životů svůj čas, své obdarování, svoje zkušenosti, rozum. Naše schopnosti by se jistě daly využít pro vydělávání peněz pro naše vlastní potřeby. Člověk může dělat od rána do večera a stále má pocit, že by mohl mít ještě víc a víc. Ale Pán nás povzbuzuje, abychom nainvestovali do lidí a ti spasení lidé budou nebem, kde budeme doma teď i na věčnosti.

2. Věrnost

Ježíš pokračuje: „**Věrný v nejmenším je věrný i ve velkém; nepoctivý v nejmenším je nepoctivý i ve velkém. Jestliže jste tedy nebyli věrní v nepoctivém mamonu, kdo vám svěří to pravé bohatství?**“ (16:9n) Zřejmě ta soudnička nebyla převyprávěna jen pro tu prozíravost, ale také pro zvýraznění věrnosti. Věrnost v mále je předpokladem věrnosti ve velkém. To **málo**, nejmenší, maličké je zjevně pozemský mamon. Jakkoli je to skutečně hodně a nebo skutečně maličko. Tím se vyjadřuje Pán Ježíš také o svém vztahu k majetku obecně. Je mu svěřenou a cizí hodnotou. Nikoli nezanedbatelnou! Hodnotí majetek, počítá s ním, ale nemíní jej uctívat, vyvyšovat. Je pro něj součástí světa, který pomine. Světský mamon, je to **cizí** a nebeské hodnoty jsou ty, které jsou **naše**. Ježíš říká: „**A jestliže jste nebyli věrní v cizím, kdo vám dá, co je vaše?**“ (16:12)

Tohle je vyjádření, které cloumá s naší podstatou, je tak odlišné od našeho chápání a od skutečnosti, pro kterou žijeme. To všechno, co máme na kontě, na listu vlastnictví v katastru nemovitostí - to vše není naše, je to **cizí**... Ale to, co je skutečně **naše**, co nám patří, to na nás čeká v nebesích, v novém světě, který bude stvořen. A čeká to na nás, a buď nám to bude dáno, svěřeno - nebo se s tím mímeme, protože jsem dobře nespravovali to **cizí**!

Tak souhrnem: Na pozadí příběhu o nespravedlivém mamonu se učíme prozíravosti a věrnosti. Obojí je s pohledem do budoucnosti. Hospodaříme vždycky s „mamonem závislosti“, který nám ve skutečnosti nepatří. Dostali jsme jej jen do péče. A ať máme na kontě miliardy a nebo jen to, co je třeba, vždy je to v poměru k nebeským hodnotám málo a nikdy nám to nebude skutečně patřit. Umřeme a budeme nazí, abychom se mohli chytit toho, co nám skutečně patří. To je jiné počítání, s jinou logikou. Amen

Požehnej nám, Bože! Měsíci a hvězdám nad námi, zemi pod námi, přátelům kolem nás. Také Tvůj obraz hluboko v nás požehnej! A to naše odpočinutí před námi. Ať je s námi Otec, Syn i Duch svatý! Amen

⁸ Viz 1. dopis do Tesaloniky 5:5n: „**Neboť vy všichni jste synové světla a synové dne. Nepatříme noci ani tmě. Proto tedy nespěme jako ti ostatní, nýbrž budme bdělí a střízliví.**“